

בחקף המקוריות של משה דור * כיכר

ויזלטיר פינת גרבוזא החיסול של ניסן נתיב

* היושר של קניוק * המסירות של גלאי

● משוררים התחלקו תמיד לכאלה שמפרנסים חצרות של מעריצים ולכאלה שאינם נזקקים לשרותי מעריצים. המשורר **מנחם כץ** מחזיק חצר בת איש אחד, ששמו בישראל **תנחום אבנר**. וזה מביע את דעות אדונו כאשר הוא נתבע לכתוב בחוברת מאגזיין האחרונה פורסמה רשימה של אבנר ברוח אדונו, בה השמיץ את המשורר **יהודה עמיחי** שלא בשמו, והליל ושיבח את מנחם אבנר **אורי ברנר** כשמיץ, החוטא בזמנו הפגיו בחיבור שירים ● כתבת הרבות של מעריב, **מישה דור**, הפגין לפני כשבועיים מקורות חסרת תקדים, כשכתב על הסופר הבריטי **גרהאם גרין** שזכה בפרס ירושלים. במאמר הסופר שמצפה למוות פרש דור רשימה על חייו והישגיו של גרין. דור שכתב לציין כי הרשימה שעליה חתם היתה תירגום כימט מילולי מרשימה מקיפה על גרהאם גרין, שפורסמה בשבועון האמריקאי **ניוזוויק** ב-9 ביוני 1980 ● במשך קרוב לשנתיים החזיקו הצייר **יאיר גרבוז** והמשורר **מאיר ויזלטיר** בסטודיו משותף. גרבוז נהג לציין כל העת, כי הקשר ביניהם הוא ענייני ולא אידיאלי. החתול השחור שעבר באחרונה בין ויזלטיר ועורך סימן קריאה **הד"ר מנחם כלי**, בדבר מעורבותו של ויזלטיר בחלקי יצירת הספרות, עורר את ויזלטיר לשחר אחרי שותפות כדי לייסד כתב-עת חדש בעל נטייה ליצירותיו. ויזלטיר לא הרחיק לכת, הציע לגרבוז שותפות במעשה העריכה. גרבוז, שהוא מהציירים הפעלתנים ביותר, הסכים. התוצאה: כתב-עת חדש העומד לראות-אור בקרוב. השם: **כיכר**. מתנגדיהם ויריביהם של אנשי הכיכר החלו כבר ללגלג כי המדובר הוא ב"כיכר ויזלטיר פינת גר" בוז... עורכי כתבי-עת אחרים מודעים לתמיכה העתידה לבוא מצד ההסתדרות בכתב-העת החדש. תמיכה זו תקווה מתמיכה עכשווית בכתבי-עת אחרים, הסיבה: גרבוז הוא אחיו של האיש החזק בהסדרות **אהרון הראל** ● הביבליוגרף **הוותיק נייצל קרסל** פירסם תגובה על קביעה של **שבתאי טבת** בחלק השני של סיפורו קינאת דור, כי הרשימה לשאלת עבודתו הקואופרטיבית, שפורסמה בכתב-העת קונטרסט מס' 4, בחתימה ד.ב. אינה מאמר של בן-גוריון אלא מאמר של **דוד בן-גוריון (בלומנפלד)**. גרסל מעיר: "אולם לא עלה על דעתי לייחס חתימה זו לבן-גוריון ומכל שכן שיבוש שבתאי טבת ו'יפגענה' שלא כדין ואף יבסס עליה תיאוריה שלמה" ● מדור הדרמה של המועצה לתרבות ולאמנות החליט לחסל סופית את בית-הספר למישחק של **ניסן נתיב**, שהוא מופעלי יחיד של אדם, שמעולם לא זכה לשבחים הראויים, למרות שסיפק תיאטרון יישי ראלי דורות של שחקנים. מסתבר כי מהלכי הריכוזיות העוברים על התיאטרון הישראלי הגיעו, בהנחיית **אבנר שלי**, לבתי-ספר למישחק. מאחורי מגמה זו מסתתרים **ניצן ועודד קוטלר**, הפועלים במיוזג מוסד זה עם בית צבי ולהעמדת **נליה צ'לטון** בראשו. ● חריגה מעקמומיות יצירתית היתה לסופר **יורם קניוק**, עפירסם לראשונה יצירה שמעלתה בגילוייהלב שבה. היצירה היא שיר תחת הכותרת בת, שראה אור בידענות אחרונות ובו חושף קניוק ביושר את העובר עליו באחרונה ● הספר **מיר על ג'ין** לז'ן פירסם מחבר הספר הארמי של מעריב **בנימין גלאי**. הלה כתב בין השאר: "אתה מתבונן היום בפניו הנבולות קודם זמנו, זכויות משקפיו המעוגלים, שערה-קש המרוסק של ולאדימיר איליץ' לנן, אבי הבילבולציה הסוציו-מוסיקאלית, ונזכר שלא תמיד היתה ורודה" ●

מאיר ויזלטיר עם נטייה ליצירותיו

איתן שנים, להשתלבות במרחב: "אם אנו ובנינו ובני בנינו רוצים להחזיק מעמד בלי להיות לחיילים לעד במחנה מבוצר ומוקף אויבים, אנו חייבים להשתלב בציבור וזו אי זו באיור שבו הוסיפה אותנו ההשגחה. מטרה עליונה זו אסור שתיעלם אף לרגע מעינינו. המפתח לעורר את הערבי הוא היום בידו מצריים. כל ניסיון להגיע להסדר חלקי ובלתי רשמי, כל מניעת החרפה נוספת של המתרחות, כל חיפול בעיה — כמוהם כהשקעה מדינית למנוע ארוך" (17.6.1955).

רשימות הכלכלה של משה קרן, החל מתורת כלכלתו על רגל אחת דרך דורות שאכלנו וכלה באט יימצא נפט חושפות עולם שערכיו יצויקים עדיין בהווה. תחת הכותרת החלטה קשה שאין מנוס ממנה מבחיר קרן: "סימנים מדאיגים מעידים על הגברה חדשה של הלאח האנפלוציוני. עצירת תהליך מסוכן זה היא תפקידה של המדיניות הכלכלית בחי"א הידיעה..."

סירת כתבותיו האחרונה מובאת כי הערות על פסקי-דין קסטנר והיא אחת התעודות היחידות-אנטי-לגנטיים שראו אור עד כה ושהתמודדו עם נושא זה, הרצוף מלכודות רבות.

ואחרי-כך לשרות החוץ. בקיץ 1953 שב קרן לעבודה במערכת הארץ. בשלהי 1955 נפטר. רשימותיו שקובצו בספר זה כמו סתריים אמרה ישראלית ישנה: "תורים בהשכלה סותמים בנייר עיתון". באחת מהרשימות הראשונות קדחת השנוניות כתב קרן על אחד מעקרונות-היסוד של הקלקלה הישראלית: "ואם איראפשר להשיג את התרומות הדרושות, הרי נשי ארת תמיד הממשלה או הסוכנות כמפלגת אחריו. הן תבאנה להצלה, כי להן יש, כידוע, כסף בלי קץ..."

סידרת רשימותיו המעריכה את בידודה של ישראל דומה כמו תואמת להיום. תחת הכותרת הכלי השבור הקרוי מדיניות החוץ של ישראל הוא מביא: "לאשר תפנה את מבטך תראה שרידים של תיקנות מאובזכות, של ידירות שלא עמדה במבחן, של תוכניות שלא הצליחו..." השגיגים במערך הכוח-העולמי מנוסחים בבחינות, תחת תת-הכותרת עליית קרן הערבים. תחת תת-הכותרת הרחבה בולטת כמעלה העיקרית של מאמריו. מאמר גימתי מובהק, תחת הכותרת בינינו לבין מצרים, מנחה את האנטיסמים של ישראל ושל מצרים, עד שדומה כי פורסם רק באחרונה. הוא מטיף, בניגוד לאופנת

באחרונה פירסם מתי מגד ספר עיוני האור הנחשף — ערכים אסתטיים בספר הזהר. בספר זה הוא חותר, בעזרת ערכים פיוטיים של ספר הזהר, להגיע אל מעבר לעולמנו החומרי. אלא שהספר לוקה בריח של גניבה. מגד מציג עצמו כ"כלי ראשון" למסירת ספר הזהר לקורא העברי, בעוד שהוא מוכר לקוראיו את תירגומו של **י. תשבי** מישגת הזהר ואת עבודותיהם של **פינחס לחובר** ו-**גרשום שלום**. הוא מקצר, משווה, משיבש ואונס את תירגומיהם, כתביהם ודברי הפרשנות שלהם, שאינם נזקקים לעזר המגדי.

חוץ מאשר הגניבה המאוד-ספרותית של מגד מעבודת תשבי, לחובר ושלום, הרי שכתבתו חסרה את התרבות והחן, הירצנות וכומר הפרשנות המלווה חוקרים אלה. שחשפו את כל שניתן לחשוף למען הקורא העברי ממישגת הזהר. סיפרו של מתי מגד רחוק מהזהר הקדוש.

דיוקן

הבהרה

ספר צנוע שראה אור לפני כשנה בהוצאה פרטית, חושף מערכת השקפות מרתקת של עיתונאי כימט-נשכח, הכור נה היא **למשה קרן**, חבר מערכת הארץ, ששיא פעולתו חל במחצית הראשונה של שנות ה-50. סיפרו בעיות חולפות ובעיות של קבע ראה אור בעריכת **אלי שאדריאל**.

קרן, שהיה ספק עיתונאי בעל השקפת עולם מוצקת ספק אינטלקטואל נוסח הזמן הישן, משקף את עולמו זה ברשימותיו המקובצות. בדומה לאחרים שעבדו בעבר הרחק בהארץ, גם משה קרן הוא ליד גרמניה (ברלין, 1900). שירת בצבא הקיסרי בשלהי המלחמה העולמית, בעל דוקטוראט באוניברסיטת גטינגן (1923). הוא עבד בעסקי הבנקאות של מישפחתו והפך בהדרגה לכתב בכיר בנושאים פוליטיים וכלכליים בכמה מעיתוני גרמניה בימי הרפובליקה הווימאריט. עם עליית היטלר לשלטון עבר דרך איטליה לארץ-ישראל (1934). התמודד עם הלשון העברית ויכול לה. עם פרוץ המלחמה העור למית השנה התגייס לצבא הבריטי, ואחרי

משה קרן מעבר לאופקים הצרים

תקופה קצרה יחסית עבר קורס-קצינים. הוא השתחרר מהמלחמה בדרגת קפטן. ב-1946 הצטרף לסגל עורכי הארץ, והיה אחד מחברי מאמרי המערכת (מיום ליום). עם קום המדינה התגייס לצה"ל

* מתי מגד — האור הנחשף — ערכים אסתטיים בספר הזהר; הוצאת ספריות פועלים; 136 עמודים (כריכה קשה). * משה קרן — בעיות חולפות ובעיות של קבע; ערך: אלי שאלתיאל; הוצאת א.ש. ת"ד 4070, ירושלים; 238 עמודים (כריכה רכה).

וילה נונה הוא בבחינת מיון קפדני של אבזורים רבים ושונים מאותו עולם רחוק שאיננו, עולם שבלט בפריטיו ולא בנווה תו. את הפריטים של העולם הטרום-מילי-חמחי ממיר מודיאנו באהבה מטורפת לסרטי הקולנוע של ראשית שנות ה-60, סרטי **אלאן רנה**, **אנטוניוני ואחרים**. לעיתים דומה שיש כאן פארודיה יהודית צינית על אשקדז במארינבאד של **אלאן רוב-גרייה**, כאשר השאלה המוסווית, מעמדת את האבזורים והכלים של האני-שים אל מול הזיכרונות שלהם.

אופייניים לסיגנונו המהיר והלא-הגותי של מודיאנו הם הדיווחים בנוסח: "הייתי שם בנקף איפה. לונג 'אלכסנדרה' בבואר כדי להריגע, שם ועולה לחדר וכדי צרור של כתבי-עת. היינו קוראים בהם, שרועים ארצה או על המיטה, לפני דלת"

פטרק מודיאנו חוטב התאבדות

הזכוכית הפתוחה. בינות לכתמי הזהב של קרני-השמש האחרונות. כתה של לנה טרנר דפקה למות את מאהבה של האם. ארול פלון מת מהתקף-לב ולידירה הצעיר רה ששאלתו לאן תנער את אפר הסיי גריה שלה עוד הספיק להורות על לועו של ברדלס מפוחלץ. גם אנרי גארא מת, כקבצן. והנסיך עלי האן — בתאנית רכים באיור פיראן... הרושם הוא שה מוות וההתאבדות הם בבחינת מוטיב חוזר ואהוב על מודיאנו בוילה נונה.

מודיאנו משחק בסיפרו בהעברה ובהע ברה-חזרות של תחושות ומצבים, בעוד שדמות עצמו שבה וחוזרת לה: "ואמנם היהרתי ממושכות כנישואיהם של מרי לין מונרו וארתור מילר; נשואים של אמריקאית מדורי דורות ויהודי. גורלנו, של איבון ושלי, יהיה דומה, פחות או יותר, היא, צרפתייה קטנה ושורשית, שי יעשה, בתוך שנים מספר, כוכב-קול-ע. ואני, סופי שאהיה לסופר יהודי ריב משקיפיקרן עבות-נכות..."

ה נונה ממשיך את ספריו-לבטיו מודיאנו. באותו עולם של מועקה נה בנונה.

תולעי תרבות

הגניבה

מתי מגד הינו האה המוכשר של אחרון מגד. למרות מישגיהלדות וחסי איינערות רבים, פירסם מתי מגד את אחד הסיפורים הראשונים אודות הישי ראל הכובש כבר בשנת 1956. תחת הכותרת טופו המר של ד. בסיפור זה הוא מתאר את התנוונותו של מושל צבאי ברצועת עזה (אחרי "מיכצע קדש"). אלא שבהמשך הקאריירה הספרותית שלו שב מתי מגד אל מישור מישגיהלדות שלו. זה קרוב לחמש שנים הוא מתגורר בארץ-זות-הברית, ובהתאם לכל נוסחה מקרבלת, הריהו בבחינת יורד מן המניין. אלא שאין במעמד זה כדי לשנות את ההערכה הספרותית-מקצועית.